

فصلنامه علمی تخصصی معارف علوم انسانی و علوم اسلامی

سال ششم - بهار 1405 - شماره 24 - ص 111-126

برکات عصر ظهور از دیدگاه فریقین

مرضیه عشقی چهاربرج¹

چکیده

بی شک یکی از مهمترین موضوعاتی که در میان بشر ویژه در میان شیعیان و اهل تسنن مطرح می‌شود، ظهور منجی است که از دیرباز به آن اعتقاد داشته و دارند. جامعه بشری برای حفظ خود از فتنه‌ها و خطرات آخرالزمان، ضرورت دارد ویژگی‌های آن عصر را شناخته و خود را برای زمینه سازی آن عصر آماده کند. هدف از نگارش این نوشتار، بیان برکات عصر ظهور جهت آمادگی و حضور پررنگ در چنین عصری است. روش تحقیق در این نوشتار توصیفی و تحلیلی بوده و روش گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای است. در رابطه با موضوع فوق، تالیفات زیادی به رشته تحریر در آمده اما هر یک از نوشته‌ها به بعدی از برکات پرداخته‌اند. نوآوری نوشته پیش رو این است که برکاتی که شیعه و سنی به آن اعتقاد دارند را با آیه و روایت تبیین می‌کند. حاصل سخن این که تشکیل بزرگترین حکومت جهانی، برقراری امنیت سراسری در عالم، برپایی عدالت در همه ابعاد زندگی بشر، استقرار رفاه و آسایش در همه زوایای زندگی، گسترش علم و اخلاق و نظایر آن از برکات عصر ظهور است.

واژگان کلیدی: برکات عصر ظهور، ظهور منجی، اهل تسنن، اهل تشیع

---

1. طلبه سطح سه (کارشناسی ارشد)، رشته مشاوره خانواده با رویکرد اسلامی، حوزه علمیه حضرت ولیعصر (عج) خواهران، بناب، آذربایجان شرقی.

مقدمه

ظهور منجی از جمله موضوعاتی است که اهل تشیع و تسنن بر آن اتفاق نظر داشته و آن عصر را پیدایش شرف‌تافته‌ترین و متکامل‌ترین دوره بشر می‌نامند و برای آن برکات و آثار ویژه‌ای بر می‌شمارند که از مهم‌ترین آن می‌توان به برقراری عدالت، ایجاد امنیت، رفاه اقتصادی و تشکیل حکومت جهانی و آسایش عمومی تکامل علم و اخلاق و نظایر آن اشاره نمود. هدف از نگارش نوشتار حاضر، بیان اشتراکات شیعه و سنی از برکات عصر ظهور جهت بالا بردن سطح آگاهی نسبت به موضوع و ایجاد وحدت و همبستگی میان این دو فرقه و در نهایت زمینه‌سازی برای ظهور منجی بشریت و سوق دادن عمومی به سمت این بینش است. روش تحقیق در این پژوهش توصیفی و تحلیلی بوده و جمع‌آوری اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای می‌باشد. ضرورت بررسی این موضوع، جلوگیری از جذب عموم مردم به سمت عرفان‌های کاذب و نوظهور، ضعیف شدن باورهای دینی و در نهایت هدایت عمومی جامعه بشری است. از اهمیت این موضوع می‌توان به آیات و روایات مربوط در این زمینه اشاره نمود. به عنوان نمونه می‌توان به آیه 55 سوره نور اشاره و از روایات مربوط به آن بهره برد.

بر اساس آیات و روایات، عصر ظهور دارای آثار و برکاتی است که نوشتار حاضر به اهم آنها می‌پردازد:

1- برقراری امنیت عمومی

امنیت در جامعه زمانی حاکم می‌گردد که هیچ‌گونه درگیری سیاسی، اعتقادی، فکری و امثال آن وجود نداشته باشد. و از مهم‌ترین نتیجه برقراری عدالت، این است که هر چیزی در جایگاه واقعی خود قرار گرفته و تعادل در همه جا ایجاد شود و درگیریها پایان پذیرد در چنین فضایی امنیت در جامعه برقرار می‌شود پس امنیت یکی از ثمرات اقامه عدل می‌باشد که توسط امام عصر (عج) سایه امنیت بر سر امت افکنده شده و مردم در امنیت سراسری بسر می‌برند و در چنین فضایی است که موجودات مختلف از شر یکدیگر محفوظ خواهند بود.

قرآن کریم نیز در آیاتی به این امر مهم پرداخته و وعده داده که روزی شرارت و ناامنی به پایان خواهد رسید و با نابودی عوامل فساد و شر، جامعه از سانی طعم امنیت و آرامش واقعی را خواهند چشید و این آیه گویای این مطلب می‌باشد: خداوند به افرادی که ایمان آورده و عمل صالح انجام داده‌اند وعده می‌دهد که آنها را قطعاً خلیفه روی زمین خواهد ساخت و دین و آئینی که برای آنها پسندیده یا برجا و ریسه‌دار خواهد کرد و خوف و ترس آنها را بر امنیت و

آرامش تبدیل خواهد کرد.^۱ و با آزادی و امنیت و آرامش راه توحیدی خود را طی خواهند نمود که این امنیت، جز در زیر سایه مبارک امام عصر(عج) تامین نخواهد شد. در روایتی از ابن عباس درباره عصر ظهور چنین آمده است: «علت تجاوز بر یکدیگر دو عامل مهم چون گرسنگی و عصبانیت دارد و ریشه عصبانیت همان گرسنگی است و هنگام ظهور این دو عامل از بین خواهد رفت و امنیت کامل بوجود خواهد آمد.»^۲ از صحف اداریس علیه السلام نقل شده است که: در زمان خروج قائم آل محمد علیه السلام به زمین امنیت بخشیده می شود، ضرر رسانیدن به هم و ترس از یکدیگر از بین می رود.^۳ در این دوره، هیچ کس کوچکترین ضرری به دیگری وارد نخواهد کرد چنانچه امام محمد باقر علیه السلام در این زمینه فرموده اند: مهدی علیه السلام راههای اصلی را توسعه می دهد، بالنهایی را که به خارج جادهها آمده و از دیگران سلب آزادی کرده است و ناودانهایی را که به کوچهها می ریزد، از بین می برد.^۴

قرآن کریم از استقرار نظامی در آینده خبر می دهد که هیچ گونه ناامنی در آن دیده نخواهد شد «وعد الله الذین آمنوا منکم و عملوا الصالحات لیستخلفنکم فی الارض کما استخلف الذین من قبلهم و لیمکنن لهم دینهم للذی ارتضی لهم و لیبذلنهم من بعد خوفهم امناً»^۵ از آن آیه استفاده می شود تا استقرار نظام خدا محور بر زمین، جامعه مومن امنیت خواهد داشت. «و لیبذلنهم من بعد خوفهم امناً» اگر امنیت قبلاً تامین با شد، دیگر دادن چنین نویدی فایده نخواهد داشت. این آیه به توسعه همه جانبه به ویژه توسعه سیاسی و توسعه دینی اشاره دارد، بدون تغییرات بنیادین در جامعه امکان بدست آوردن چنین امری محال است، امنیت با مفهوم وسیع آن، تنها با حاکمیت یک نظام الهی و به دست رهبر عادل به وجود خواهد آمد و روایات در این زمینه گویای این هستند که تحقق چنین امری مهم، در عصر ظهور و به دست امام عصر(عج) صورت می پذیرد.^۶

1. نور / 55

2. قندوزی، ینابیع الموده، ص 423

3. مجلسی، بحار الانوار، ج 52، ص 384

4. مفید، ارشاد، ص 365

5. نور / 55

6. نعمانی، الغیبه نعمانی، ص 240

شایان ذکر هست که امنیت طبق فرموده قرآن منحصر به یک حوزه و یک بعد نیست بلکه تمام ابعاد حیات جامعه از جمله فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و ... را مشتمل می‌شود که تامین چنین امنیت همه جانبه‌ای در عصر ظهور و توسط امام عصر(عج) انجام می‌پذیرد.¹

ناگفته نماند که امنیت تنها اختصاص به بشر و جامعه بشری ندارد بلکه بسیاری از مخلوقات دیگر نیز به امنیت نیاز دارند که برای نمونه می‌توان به امنیت سرزمین² و حشرات و حیوانات و نظایر آن اشاره نمود که طبق آیه قرآن، عبادت جز با امنیت برقرار نمی‌شود. «فلیعبدوا رب هذا البيت الذی اطعمهم من جوع و آمنهم من خوف».³

عموم مردم و موجودات در عصر ظهور در نعمت امنیت به سر خواهند برد؛ همان طور که امیر المومنین علیه السلام می‌فرمایند: دشمنی از دلها زدوده می‌شوند؛ درندگان و چهارپایان با یکدیگر سازش می‌کنند، امنیت به اندازه‌ای بر جامعه حاکم هست که یک زن طبقی بر سر گذارده از عراق تا شام (از شرق تا غرب) تنها سفر می‌کند، همه جا قدم بر سرزمین آباد و خرم می‌گذارد؛ در حالی که درنده‌ای او را نمی‌آزارد و دچار ترس و وحشت نمی‌شود.⁴ همچنین امنیت در عصر ظهور به حدی است که قتاده چنین می‌گوید: حضرت مهدی (عج) بهترین انسانهاست در زمان او زمین از امنیتی برخوردار می‌گردد که زنی به همراه پنج زن دیگر، بدون همراه داشتن مردی به حج می‌روند و از چیزی ترس ندارند و به سبب وجود آن حضرت، راهها و جاده امن می‌گردند.⁵

2- فزونی حیوانات و چهارپایان

در این مورد روایتی از رسول اکرم(صلی الله علیه و آله و سلم) آمده است: مهدی(علیه السلام) خارج می‌شود. خداوند باران رحمتش را می‌فرستد، زمین گیاهش را می‌رویاند، و دام در جهان زیاد می‌شود و به دنبال آن ثروت زیاد شده و امت اسلام بزرگ و شکومند می‌گردد.⁶

3- ریشه‌کنی ظلم

1. بشوی، نقد احادیث مهدویت از دیدگاه اهل سنت، ص 125

2. بقره/ 126

3. قریش/ 4

4. نزار حسن، بشاره الاسلام، ص 236

5. ابن طاووس، ملاحم، ص 44

6. شریف عسگری، تاریخ ما بعد الظهور، ص 774

در این عصر پرده‌های ظلم کنار می‌رود، امام صادق (علیه السلام) در این باره می‌فرماید: وقتی قائم (علیه السلام) ما قیام کند، زمین به نور پروردگارش نورانی می‌شود و مردم از نور خورشید بی‌نیاز می‌شوند و شب و روز یکی می‌شوند و تاریکی از بین می‌رود.¹

4- ایجاد برادری و مساوات

در عصر ظهور میان انسانها برادری و مساوات برقرار می‌گردد چنانچه امام محمد باقر (علیه السلام) در این مورد می‌فرماید: هنگامی که قائم (علیه السلام) ما قیام کند، دوران برابری و برادری فرا می‌رسد به گونه‌ای که در آن زمان، یک مسلمان آنچه نیاز داشته باشد، از جیب برادر مسلمانش بر می‌دارد و او مانع نمی‌شود.² همچنین امیر المومنین (علیه السلام) فرمود: اگر قائم ما قیام کند، کینه و ستیزه و جدل از دل‌های بندگان بیرون رود.³

5- تشکیل حکومت جهانی

از مهم‌ترین ویژگی عصر ظهور، شکل‌گیری حکومت جهانی است که در همه سرزمین‌ها گسترده خواهد شد و طبق فرموده‌های امام باقر (علیه السلام) امام عصر (عج) مطابق اقدامات پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم اقدام خواهند کرد. بنیان‌های پیشین را همچون پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در هم خواهد شکست و اسلام را دوباره از سر خواهد گرفت.⁴

قرآن کریم نیز به این موضوع اشاره نموده و بیان می‌دارد که تشکیل حکومت واحد جهانی، بدون نظام واحد و رهبر واحد جهانی امکان ندارد و این آیه «هو الذی ارسل رسوله بالهدی و دین الحق لیظهره علی الدین کله و لو کره المشرکون» تأیید کننده این ادعاست.⁵ قرآن در این آیه از تکامل تاریخی دین اسلام پرده بر می‌دارد زیرا در هیچ مقطعی از زمان اسلام بر همه ادیان غلبه نیافته بود و اسلام این همه پیرو نداشته است اما در چنین عصری اسلام بر همه ادیان غلبه و برتری می‌یابد و در همه ابعاد سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و نظایر آن حاکم می‌شود و این همان پیروزی نهایی اسلام و حکومت اسلامی است.

امام صادق (علیه السلام) همچنین در این باره فرموده‌اند: وقتی قائم ما قیام کند، هیچ سرزمینی نمی‌ماند مگر اینکه ندای شهادت به یگانگی خدا و نبوت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در آن به گوش برسد.⁶

1. زکی، المحجه فیما نزل فی القائم الحجه، ص 185

2. مجلسی، بحار الانوار، ج 52، ص 372

3. موسوی اصفهانی، مکیال المکارم، ج 1، ص 101

4. همان، ص 57

5. توبه/ 33

6. مجلسی، بحار الانوار، ج 52، ص 340

همچنین امام علی علیه السلام در این زمینه می‌فرمایند: آن زمان که مردم قرآن را طبق هواهای خویش توجیه کرده باشند او رای و فکر آنان را به سمت قرآن سوق می‌دهد و آن را در خدمت حقایق قرآنی قرار می‌دهد. پس به شما نشان خواهد داد که چگونه کتاب و سنت فراموش شده و مفاهیم زنده آن را احیا خواهد کرد.¹ به این ترتیب بشر خداوند را عیان نخواهد کرد. امام صادق علیه السلام در بیان حال مردم پس از ظهور حضرت مهدی (عج) فرمودند: مردم در زمین به نافرمانی خدا نمی‌پردازند.²

6- برپایی عدالت

عدالت یکی از اصلی‌ترین اهداف حکومت جهانی امام ع (عج) و تمام انبیاء بوده و هست و قرآن کریم نیز به این هدف مهم اشاره نموده و چنین فرموده: هدف از ارسال رهبران الهی در جامعه، برپایی قسط و عدل بوده است. بدین معنا که رهبران الهی وظیفه داشتند که مردم را به گونه‌ای تربیت بکنند که خودشان برای تحقق عدالت در جامعه تلاش کنند چنین امری محقق نمی‌شود مگر اینکه در رفتار و اندیشه بشر تغییر ایجاد شود که این امر توسط امام عصر (عج) صورت می‌پذیرد. چنین عدالتی در همه جنبه‌های زندگی بشر پیاده خواهد شد. هنگامی که به واسطه ظهور امام زمان علیه السلام دنیا پر از عدالت شود، ثروت‌های عالم به صورت مساوی و برابر تقسیم خواهند شد، همان گونه که امام محمد باقر علیه السلام در این مورد چنین بیان نموده‌اند: وقتی قائم ما اهل بیت علیهم السلام قیام کند، ثروت را به طور مساوی تقسیم می‌کند و عدالت را در میان مردم پیاده می‌سازد.³

7- شکوفایی رفاه و آسایش در عصر ظهور

در عصر ظهور که عصر طلایی بشر نام گرفته است مشکلات اقتصادی حل گشته و رفاه و آسایش بر جامعه حاکم می‌شود و زمینه رشد و پیشرفت مادی و معنوی انسانها فراهم می‌شود. عواملی که در عصر ظهور موجب شکوفایی رفاه می‌گردد چهار دسته‌اند:

7-1- نزول برکات آسمانی

محصولات کشاورزی عمده‌ترین عنصر در رونق اقتصاد جامعه بشری بشمار می‌روند که خود متکی و متوقف بر نزولات آسمانی و بارانهای مناسب فصلی است. براساس تصریح آیات و روایات، رعایت تقوا، احکام الهی، اجرای عدالت و برابری، رفع ستم، تبعیض و بیدادگری نزولات آسمانی را به همراه خواهد داشت همان گونه که در سوره نور چنین بیان شده: سپس گفتیم از

¹ . انصاری، نهج البلاغه، خطبه 134

² . صافی گلپایگانی، منتخب الاثر، ص 497

³ . مقدسی شافعی، عقد الدرر، ص 40

پروردگارتان آمرزش بخواهید که او آمرزنده است تا از آسمان برای شما پی در پی باران بفرستد و شما را اموال و فرزندان، مدد رساند، و برایتان بستانها و نهرها بیافریند.^۱ و در آیه دیگر چنین بیان شده: اگر مردم آبادیها ایمان آورده و تقوا پیشه ساخته بودند، برکات آسمان و زمین را به روی ایشان می‌گشودیم.^۲ پس در نتیجه به سبب تقوا و ایمانی که در عصر ظهور به اوج خود می‌رسد، نزولات آسمانی هم افزایش یافته و گسترش محصولات کشاورزی را به همراه خواهد داشت.

همچنین از پیامبر اسلام نقل شده که: امت من در ظهور مهدی، به نعمتهایی دست می‌یابند که پیش از آن، در هیچ دوره‌ای دست نیافته بودند. در آن روزگار آسمان باران فراوان دهد و زمین هیچ رویدنی را در دل خود نگه ندارد و زمین برکات خود را چندین برابر می‌کند.^۳ همچنین فرمودند: در آخر الزمان در میان امتم، مهدی قیام می‌کند، خداوند کران تا کران قلمرو حکومت جهانی او را توسط باران، سیراب می‌سازد، زمین گیاه و نبات خود را می‌رویاند. او اموال را بطور عادلانه به مردم اعطا می‌کند و به دامداری و دامپروری و رونق اقتصادی اهمیت می‌دهد و امت را عظمت می‌بخشد.^۴

2-7- آبادانی زمین و استخراج منابع

در عصر ظهور حضرت حجت(عج) از یک طرف با اجرای احکام الهی و حاکمیت نظام عدالت و برابری، نابودی ظلم، ستم، تبعیض و بی‌عدالتی از تمامی چهره‌ها و در همه ابعادش، زمین نیز برکات یعنی منابع و ذخایر خود را بدون هیچ امساک عریضه می‌کند و از طرف دیگر با توسعه علوم و فنون، کشاورزی و دامداری رونق یافته و محصولات کشاورزی افزون می‌گردد. در حقیقت با توسعه علم و دانش، منابع و ذخایر زمینی کشف و شناسایی می‌شوند و در جهت بهبود رفاه و آسایش زندگی بشر به کار گرفته می‌شوند. حدیثی در این زمینه وجود دارد که چنین هست: از سان در عصر حاکمیت جهانی حضرت مهدی(عج)، هر آنچه از انواع دامهای زراعی بر زمین بیقشانند، هفتصد برابر برداشت می‌کند. همانگونه که خدای متعال در قرآن کریم فرموده: مثل آنان که مالشان را در راه خدا انفاق کنند، به مانند دانه‌ای است که از یک دانه، هفت‌خوشه برآید و در هر خوشه‌ای صد دانه باشد و خداوند بر هر کس که بخواهد، می‌افزاید.^۵ امام علی علیه السلام نیز در نهج البلاغه چنین می‌فرماید: حکومت او، شرق و غرب جهان را فرا می‌گیرد و

1. نور/ 55

2. اعراف/ 96

3. طبرسی، مجمع البیان

4. بحرانی، تفسیر برهان

5. مقدسی شافعی، عقد الدرر، فصل 7، ص 211

گنجهای زمین، برای او ظاهر می شود و در سرتاسر جهان، جای ویرانی باقی نخواهد ماند، مگر اینکه آن را آباد خواهد ساخت. امام باقر علیه السلام نیز این چنین بیان می کنند که زمین برای قائم ما در هم پیچیده می شود و در روی زمین جای ناآبادی باقی نمی ماند.^۲

7-3- اخذ مالیات و برگرداندن ثروتهای غصبی

یکی از مهم ترین اقدامات و برنامه های اقتصادی حکومت حضرت حجت (عج) که نقش بی نظیر و بی بدیلی در ایجاد رفاه و آسایش اقتصادی و خشکاندن ریشه فقر و محرومیت در کل جهان دارد، اخذ مالیات اسلامی و توزیع عادلانه آن در بین مستمندان و بیماران و مستحقان خواهد بود. همچنان که در روایت بیان شده است: تارکین مالیات اسلامی و مانعین از پرداخت زکات، مجازات سنگینی در انتظارشان خواهد بود و همچنین روایت داریم که: خون دو کس در اسلام هدر است، ولی این حکم را کسی را اجرا نمی کند تا حضرت قائم (عج) قیام کند، یکی خون مرد زنکار هست که آن حضرت او را سنگسار می کند و دیگر خون کسی است که از پرداخت زکات خود داری میکند، حضرت مهدی (عج) گردن او را خواهد زد.^۳

در عصر ظهور، مالیات اسلامی به صورت دقیق جمع آوری و کاملاً عادلانه تقسیم می گردد و نظام طبقاتی قبل از ظهور از بین می رود و جامعه ای مبتنی بر معیارهای اسلامی و انسانی به وجود خواهد آمد که در آن همه مردم بدون تبعیض، از امکانات رفاهی بهره مند خواهند شد. در چنین عصری، حضرت حقوق غصب شده انسانهای مظلوم، اگر حتی در زیر دندانهای انسانهای ستمگر و ظالم باشد، را گرفته و به صاحبان اصلی آنان بر خواهد گرداند^۴ بذل و بخشش های خود سرلنه و غاصبانه ای که قبل از ظهور صورت می گیرد و عده ای که از طریق رفاقت و پارتی بازی به نان و نوایی می رسیدند، در زمان حکومت حضرت مهدی (عج)، این اموال و اراضی به صاحبان اصلی آن برگردانده خواهد شد و نظام غاصبانه و ظالمانه فعلی جهان نابود خواهد شد و طبق فرموده امام صادق علیه السلام در این عصر قطایع و اراضی از بین می رود.^۵ چنین است که آن حضرت با قاطعیت و نظارت دقیق، اوضاع اقتصادی جامعه را سر و سامان می بخشد، تمام ثروتها و ذخایر زیر زمینی و رو زمینی که در اختیارش قرار می گیرد، به صورت عادلانه تقسیم و توزیع می کند، مانع فعالیت های خود سرانه و آزمندانانه زراندوزان دنیا طلب را می گیرد و از چپاول ثروتهای مردمی جلوگیری کرده و عوامل اصلی فقر و محرومیت را از بین می برد. چنانچه امام

1. انصاری، نهج البلاغه، خطبه 138

2. ابن بابویه، کمال الدین، ص 331

3. موسسه معارف اسلامی، معجم احادیث الامام المهدی، ج 4، ص 140

4. صدر، المهدی الموعود المنتظر، ج 1، ص 279

5. مجلسی، بحار الانوار، ج 52، ص 309

باقر علیه السلام می‌فرماید: همه اموال جهان در نزد مهدی گرد آید و وی در سال دو بار به مردم مال بخشد و در ماه دو بار امور معیشت بر آنان دهد تا نیازمندی به زکات باقی نماند و صاحبان زکات، زکاتشان را نزد محتاجان آورند و ایشان نپذیرند.¹

7-4- اجرای عدالت اجتماعی

مهم‌ترین نوع عدالت که در عصر ظهور منجی خود را نمایانگر می‌کند عدالت اجتماعی است که نقش اسلام در تحقق و قوام آن انکار ناپذیر هست² و اصلاح نظام فردی و اجتماعی از مهم‌ترین برنامه اسلام هست³ که در عصر ظهور و توسط منجی بشریت محقق خواهد شد و در روایات فریقین به این امر مهم اشاره شده است که البته چنین عدالتی نیازمند اقامه جمعی مردم می‌باشد و نیازمند یاری مردم می‌باشد و با تلاش و عمل یک فرد محقق نمی‌شود.⁴ همچنین رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: مهدی از فرزندان من است. او را غیبتی هست. هنگامی که ظهور کند، زمین را پر از عدل و داد سازد؛ همان گونه که از ظلم و ستم پر شده باشد.⁵

از امتیازات ویژه حکومت حضرت مهدی (عج) که در آیات و روایات فراوانی از آن یاد شده و مورد تاکید قرار گرفته، استقرار عدالت اجتماعی در تمام ابعاد زندگی جامعه بشری از جمله عدالت در تقسیم بیت المال و توزیع ثروتهای ملی و مردمی است و در پرتو اصل محبوب عدالت اجتماعی است که نابسامانی‌های سیاسی، ستم اجتماعی و ظلم اقتصادی که زایده نظام ظالمانه تبعیض، ستم و بی‌عدالتی است، سامان می‌یابد و طبق روایتی از امام صادق علیه السلام لطافت و نسیم زندگی ساز عدالت اجتماعی در عصر ظهور، تا اقصی نقاط جهان و زوایای ناپیدای منازل و خانه‌های مردم نفوذ کرده و مامن و مسکن آنان را گرما و حرارت ویژه‌ای خواهد بخشید.⁶ در نتیجه با حاکمیت عدالت گستر امام عصر (عج) رفاه و آسایش بر جامعه سایه افکننده و ترس، اضطراب، نگرانی و ناامنی، جایش را به صفا و صمیمیت و امنیت خواهد داد.

7-5- رفاه اقتصادی

از دیدگاه اسلام اقتصاد در جامعه نقش داشته و تاثیر گذار بوده است اما زیر بنای جامعه متکی به اقتصاد نیست بطوری که قرآن کریم وجود اقتصاد سالم بر هر جامعه‌ای را لازم و حیاتی می‌داند و هشدار می‌دهد که اقتصاد نباید بدست سقیهان و بی‌خردان بیفتد چنانچه در آیه 5

1. همان، ص 390

2. فتحی، الاسلام و العداله الاجتماعیه، ص 56

3. ابن عاشور، اصول النظام الاجتماعیه فی الاسلام، ص 42

4. همان، ص 42

5. قندوزی، ینابیع الموده، ص 448

6. مجلسی، بحار الانوار، ج 52، ص 362

سوره نساء به اقتصاد اشاره نموده و ثروت را قوام دهنده و تحرک و حیات بخش زندگی معرفی می‌کند.¹

آقای جوادی آملی ثروت را با گردش خون مقایسه کرده و چنین بیان می‌کنند همان گونه که گردش نامنظم خون مشکلاتی در بدن ایجاد می‌کند تقسیم نامنظم و ناهماهنگ ثروت هم در جامعه مشکل ایجاد کرده و فاصله طبقاتی را موجب می‌گردد اما در عصر امام عصر (عج) ثروتها بصورت عادلانه میان مردم تقسیم می‌گردد و اقتصاد جامعه بهبود خواهد یافت و چنین روایت شده که در عصر ظهور مردم از ثروت بی‌نیازی شوند تا اینکه اعلام می‌شود هر کس ثروتی نیاز داشته باشد بگیرد، اما هیچ کس برای گرفتن ثروت از جای خود تکان نمی‌خورد که این نشان از خوب بودن اوضاع اقتصادی در عصر ظهور می‌باشد.²

7-6- رفاه اجتماعی

در پرتو عدالت حضرت بقیه الله علیه السلام عموم مردم بی‌نیاز خواهند شد. چنانچه در حدیث آمده است: زمانی برای مردم پیش می‌آید که انسان صدقات از طلا را با خود بر می‌دارد تا آنها را در راه خدا انفاق کند، ولی نیازمندی را پیدا نمی‌کند که این صدقه را قبول نماید.³ همچنین رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: امت من در زمان مهدی علیه السلام آنچنان دارای نعمت می‌شوند که هرگز چنین بهره‌مند نشده‌اند.⁴

در این دوران رضایت و خشنودی همگانی است. رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم در این زمینه چنین فرموده‌اند: ساکنان آسمان، مردم زمین، پرندگان هوا، درندگان صحرا و ماهیان دریاها همه و همه از او خشنود خواهند شد.⁵

8- رشد عقول و گسترش دانش

از دیگر ویژگی مهم عصر ظهور، گسترش علوم می‌باشد امام صادق علیه السلام فرموده‌اند: علم بیست و هفت حرف است و همه معارفی که پیامبران علیهم السلام آورده‌اند، فقط دو حرف است. وقتی که قائم ما قیام کند بیست و پنج حرف دیگر علم را ابراز کند و آن را در بین مردم گسترش دهد.⁶ امام باقر علیه السلام فرمود: وقتی قائم ما قیام کند، خداوند دست بر سر بندگان نهد

¹. بلاغی، نجفی، الاء الرحمن، ج2، ص12

². ابن حنبل، مسند احمد، ج3، ص37

³. بخاری، صحیح بخاری، ج2، ص136

⁴. طبرسی، اعلام الوری، ص433

⁵. سیوطی، الحاوی للفتاوی، ج2، ص82

⁶. مجلسی، بحار الانوار، ج52، ص336

و عقول آنان را جمع کند و سامان بخشد و فکر و اندیشه آنان را کامل گرداند.^۱ همچنین در این ایام معارف قرآن و سنت زنده و حدود الهی در همه جای زمین اجرا خواهد شد. بطوری که امام کاظم علیه السلام در تفهیم سیر آیه 17 سوره حدید فرمودند: اینکه خداوند زمین را با باران زنده می‌کند، مراد این نیست که زمین را با باران زنده می‌کند، بلکه خداوند مردانی را بر می‌انگیزد که زمین را با احیای عدالت و اقامه حدود الهی زنده سازند.^۲

علوم در عصر ظهور به اندازه‌ای جهش می‌یابد و متحول و پدید شرفته می‌گردد که چندین برابر اعمار قبل می‌گردد همان طور که امام باقر علیه السلام به این تحول اشاره نموده و چنین بیان می‌کنند که در دولت مهدی (عج) به همه مردم حکمت و علم می‌آموزند.^۳ همچنین امام علی علیه السلام در مورد تعلیم درست و همگانی قرآن در عصر ظهور فرمودند: در آن دوران همانا شیعیانم را می‌بینم که در مسجد کوفه خیمه‌ها زده و جلوسات تعلیم قرآن به پا کرده‌اند و مردم را با معارف قرآن، آنچنان که نازل شده، آشنا می‌کنند.^۴

9- پیشرفت علم پزشکی و بهداشت و درمان

در عصر ظهور منجی علوم به نهایت پیداشرفت خود می‌رسد که از جمله این علوم می‌توان به توسعه علوم پزشکی و مسائل بهداشتی و درمان اشاره نمود که به حدی ترقی می‌کند که وضعیت جسمی مردم دگرگون و عمر آنان طولانی می‌شود چنانچه امام محمد باقر علیه السلام چنین پیشرفت را اینگونه بیان می‌کنند که در عصر ظهور، هر بیماری بهبود و هر ضعیف و ناتوانی نیرومند و قوی خواهد شد به گونه‌ای که یک شخص هزار فرزند و نوه و ... از خود می‌بیند و از دنیا می‌رود. در این دوران بیماری و مرگ و میر به اندازه‌ای کم و ناچیز هست که گویا مرگی اتفاق نمی‌افتد و این به دلیل مقدم مبارک امام عصر (عج) می‌باشد.^۵

همچنین امیر مومنان علیه السلام در این زمینه می‌فرمایند: در حکومت مهدی (عج) عمرها طولانی می‌گردد.^۶ امام سجاد علیه السلام نیز در این زمینه این گونه بیان می‌فرماید: هنگامی که قائم (عج) ماقیام کند، خثاوند عز و جل بیماری و بلا را از ما شیعیان دور می‌سازد و قلب‌هایشان را همانند آهن‌های محکم قرار می‌دهد و توان و نیروی هر یک

1. صافی گلپایگانی، منتخب الاثر، ص 483، به نقل از کافی

2. موسوی اصفهانی، مکیال المکارم، ج 1، ص 81

3. نعمانی، الغیبه نعمانی، ص 238

4. نوری، مستدرک الوسائل، ج 3، ص 369

5. مجلسی، بحار الانوار، ج 52، ص 335

6. مقدسی شافعی، عقد الدرر، ص 159

از آنان را برابر نیروی چهل مرد میگرداند و آنان فرمانروایان روی زمین و بزرگان آن می شوند.^۱ همچنین در این عصر، بالن‌هایی را که به خارج جاده‌ها آمده و از دیگران سلب آزادی کرده است و ناودان‌هایی را که به کوچه‌ها می‌ریزد، از بین می‌برد.^۲ همه این موارد ذکر شده نشان از شکوفایی و گسترش علم و دانش به ویژه دانش پزشکی و بهداشت در عصر ظهور می‌باشد.

10- گسترش علم کشاورزی

علم کشاورزی از مهم‌ترین علوم است که در هر عصر وزمانی مورد نیاز بشر بوده و هست که در این عصر به پیشرفت بالایی دست می‌یابد به گونه‌ای که مردم در عصر منجی هفتصد برابر گذشته محصول درو می‌کنند چنانچه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم در این زمینه می‌فرمایند: امت من در عصر ظهور آن گرامی، آن طوری از نعمت‌های الهی برخوردار می‌شود که انسان‌های خوب و بد دنیا، چنان موقعیتی را هرگز به خود ندیده بودند. آسمان با کمال سخاوت باران خود را فرو می‌ریزد و زمین گیاهان خود را می‌رویانند و همه جا سبز و خرم و آباد خواهد شد. ظاهر شدن برکات زمین و خروج گنج‌های آن، نشان از اوج پیشرفت و توسعه علم کشاورزی و زراعت می‌باشد که به یمن قدم‌های پر برکت امام عصر(عج) نصیب انسانها گردیده است.^۳

11- پیشرفت محاسن اخلاقی

با عنایت امام زمان علیه السلام عقول افراد ترقی نموده و اخلاق آنها کامل می‌شود، قلوب مردم آکنده از غنا و بی‌نیازی می‌شود، ربا از میان مردم رفته و امانتداری رایج می‌گردد و ریشه‌های دروغ و تهمت قطع می‌گردد، هیچ کس بر دیگری برتری ندارد. فرهنگ از سانه‌ها ارتقا یافته و صفات اخلاقی را آموخته و اجرا می‌کنند و اعتمادشان به یکدیگر افزایش یافته و همدیگر را دوست و محرم خود را قرار داده‌اند به طوری که هر نیازمندی از جیب برادرش، به اندازه نیاز خود برداشته و برادرش مانع کار او نمی‌شود.^۴

در زمان امام عصر(عج) اخلاق انسانها کامل می‌شود به گونه‌ای که همه مردم به اطاعت و عبادت خدا گرویده و در اجرای احکام و دین کوشش می‌کنند که در نتیجه آن ربا خواری، مشروبات الکلی و روابط نامشروع از بین می‌روند، امانتها را به خوبی رعایت می‌کنند، اشرار و اوباش نابود

1. مجلسی، بحار الانوار، ج 52، ص 317

2. مفید، ارشاد، ص 365

3. مجلسی، بحار الانوار، ج 36، ص 369

4. حر عاملی، وسائل الشیعه، ج 5، ص 121

می شوند و افراد صالح باقی می‌مانند که همه اینها از ثمرات بی‌نظیر امام ع (عج) و درایت و مدبر بودن ایشان حکایت دارد.^۱

12- پیشرفت ابزار های اطلاعاتی و ارتباط مردم با یکدیگر

در عصر ظهور، ارتباط مردم با یکدیگر به راحتی صورت می‌گیرد و مردم می‌توانند براحتی با آن حضرت ارتباط برقرار بکنند چنانچه در روایت چنین بیان گردیده که در عصر آن حضرت، مومنی که در شرق است برادر خود را که در مغرب است، خواهد دید و نیز مومنی که در مغرب است برادر خود را که در مشرق است خواهد دید^۲ همچنین روایت دیگری از امام صادق علیه السلام در این زمینه بیان شده که چنین فرموده‌اند: زمانی که قائم ما ظهور نماید خداوند چشمان و گوشهای شیعیان ما را به گونه‌ای تقویت می‌کند که میان آنان و قائم علیه السلام نیاز به پیک نیست، آن حضرت با آنان سخن می‌گوید و آنها سخن او را می‌شنوند و در حالی که وی در جایگاه خویش قرار دارد، او را می‌بینند و در حقیقت چنین تسهیلی در ارتباط، از برکت وجودی امام عصر (عج) در حق امت عصر ظهور می‌باشد.^۳

---

1. کامل سلیمان، روزگار رهایی، ص 606، منتخب الاثر، ص 308

2. مجلسی، بحار الانوار، ج 52، ص 391

3. کلینی، الکافی، ج 8، ص 240

نتیجه‌گیری

عصر ظهور که می‌توان از آن به عنوان بهترین دوران نام برد، به سبب دارا بودن ویژگی‌هایی است که به همراه خود دارد که از مهمترین برکات آن می‌توان به عدالت‌گس‌تری در جهان اشاره کرد که از دیرباز مردم تشنه عدالتی بودند و همچنین از برقراری امنیت و رفاه در همه ابعاد زندگی بشر نام برد که در هیچ زمانی چنین امنیت و رفاهی برقرار نشده بود. از دیگر ویژگی‌های این عصر می‌توان از تشکیل حکومت واحد جهانی، تکامل دانش و اخلاق، فزونی برکات آسمانی و زمینی و نظایر آن ذکر نمود که در هیچ دوره‌ای چنین تکامل و پیشرفتی بشر به روی خود ندیده بود که این همه برکات، به سبب وجود بابرکت امام عصر(عج) و رهبری عادلانه او بر بشر نازل می‌گردد.

منابع

- قرآن کریم، ترجمه: محمد مهدی فولادوند
- نهج البلاغه، ترجمه: محمد علی انصاری
1. ابن بابویه، محمد بن علی، کمال الدین، قم، مسجد مقدس جمکران، 1382ش.
  2. ابن حنبل، احمد، مسند احمد، بی-جا، دار الفکر، بی-تا.
  3. ابن عا شور، محمد طاهر شاذلی، اصول النظام الاجتماعي فی الاسلام، قاهره، دار السلام، 1426ق.
  4. بحرانی، سید هاشم بن سلیمان، تفسیر برهان، قم، موسسه بعثت، 1415ق.
  5. بشوی، محمد یعقوب، نقد احادیث مهدویت از دیدگاه اهل سنت، قم، مرکز جهانی علوم اسلامی، 1374ش.
  6. بلاغی، نجفی، الاء الرحمن فی تفسیر القرآن، قم، بنیاد بعثت، 1420ق.
  7. جوادی آملی، عبد الله، تسنیم، قم، اسراء، 1379ش.
  8. حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، کتابچی، 1386ش.
  9. زکی، سید طالب؛ بحرانی، سید هاشم، المحجه فیما نزل فی القائم الحجه، دار الموده، 1385ش.
  10. سیوطی، جلال الدین، الحاوی للفتاوی، بیروت، دار الکتب العلمیه، 1988م.
  11. شریف و سگری، نجم الدین جعفر، المهدی الموعود المنتظر، تهران، موسسه الامام المهدی(ع)، 1360ش.
  12. صافی گلپایگانی، لطف الله، منتخب الاثر فی الامام الثانی عشر، آستان مقدسه حضرت معصومه(س)، 1378ش.
  13. صدر، محمد، تاریخ ما بعد الظهور، بیروت، دارالتعارف للمطبوعات، 1412ق.
  14. طبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، تهران، انتشارات ناصرخسرو، 1372ش.
  15. طنطاوی، محمد، تفسیر الوسیط للقرآن الکریم، بی-جا، بی-تا، بی-تا.
  16. فتحی، سید عبده، اسکندریه، الاسلام و عداله الاجتماعیه، موسسه شباب الجامعه، 2009م.
  17. قندوزی، سلیمان بن ابراهیم، ینابیع الموده لذوی القربی، قم، مکتبه بصیرتی، 1966م.
  18. کامل سلیمان، روزگار رهایی، مترجم علی اکبر مهدی پور، آفاق، 1371ش، بی-جا.
  19. مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، ج52، اسلامیه، 1386ش.

20. محمد، بخاری، صحیح، قاهره، دار الکتب، 1380ش.
21. مفید، محمد بن محمد، الارشاد فی معرفه حجج الله علی العباد قم، کنگره شیخ مفید، 1413ق.
22. مقدسی شافعی، عقد الدرر فی اخبار المنتظر، حقیق عبد الفتاح محمد الحلو، بی-جا، بی-نا، بی-تا.
23. موسسه معارف اسلامی، معجم احادیث مهدی(عج)، بنیاد معارف اسلامی، 1387ش.
24. موسوی اصفهانی، سید محمد تقی، مکیال المکارم، مترجم سید مهدی حائری قزوینی، اکرام، 1390ش.
25. نزار حسن، سید م صطفی آل سید حیدر کاظمی، الب اشاره الا سلام فی علامات المهدی(عج)، عاشورا، 1383ش.
26. نعمانی، محمد بن ابراهیم، الغیبه النعمانی، مترجم سید احمد قهری زنجانی، بی-جا، نشر صدوق، بی-تا.
27. نوری، میرزا حسین، مستدرک الوسائل، بیروت، موسسه آل البيت(ع)، 1408ق.
28. نیشابوری، ابو عبدالله حاکم، المستدرک علی الصحیحین، بیروت، دار المعرفه، بی-تا.